

לקוטי תורה • פרשת תזריע • מאמר 1

אשה כי תזריע וילדה זכר כו'

”כשאשה מזרעת תחילה ויולדת זכר”

בכל מדה כלולה גם המדה ההפוכה לה, והחיבור נוצר מכוח מה שכל אחד מבני הזוג
נותן מתוך המדה של האחר: האב נותן מן הגבורה שבחסד שלו, והאם מן החסד
שבגבורה שלה. לכן, כשהזרע של האשה בא תחילה, החסד הוא המדה המובילה
והילד הוא זכר, כפי שנאמר בפסוק: ”כשאשה מזרעת תחילה ויולדת זכר”.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/1](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/1)

הנקודה

בכל מדה כלולה גם המדה ההפוכה לה, והחיבור נוצר מכוח מה שכל אחד מבני הזוג נותן מתוך המדה של האחר: האב נותן מן הגבורה שבחסד שלו, והאם מן החסד שבגבורה שלה. לכן, כשהזרע של האשה בא תחילה, החסד הוא המדה המובילה והילד הוא זכר, כפי שנאמר בפסוק: "כשאשה מזרעת תחילה ויולדת זכר".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הגמרא מלמדת שכאשר האשה מזרעת תחילה היא יולדת זכר. הפילוסופים הסבירו זאת באופן מכני: זרעו של האיש בא אחר כך, ואז "העליון גובר". אדמו"ר הזקן דוחה את ההסבר הזה, משום שהוא דוחק את לשון הפסוק: הפסוק, ההוכחה של הגמרא מבניה של לאה והמדרש — כולם מלמדים שהזכר נוצר מזרעה של האשה עצמה. האמת היא שהזכר הוא חסד והנקבה היא גבורה. אך כיצד יכול ילד אחד להיווצר משניהם, כאשר חסד וגבורה הם הפכים, כמו מים ואש? משום שכל אחת מעשר הספירות כוללת את כולן, כפי שרואים בספירת העומר. אב שמחנך את בנו בתקיפות מתוך אהבה מבטא גבורה שבחסד; אם שהפינוק שלה אינו מועיל לבנה מבטאת חסד שבגבורה. בחיבור האב נותן מן הגבורה שלו והאם מן החסד שלה, ולכן הם יכולים להתחבר. כאשר ההשפעה שלה מובילה, היא חסד והיא יולדת זכר; כאשר שלו מובילה, היא גבורה והיא יולדת נקבה. במונחי הקבלה, הזכר נמשך משם מ"ה והנקבה משם ב"ן, וכל אחד מהם כולל את האחר.

מבנה

1	הכלל והפילוסופים	11
הפסוק וכלל הגמרא שכאשר האשה מזרעת תחילה היא יולדת זכר; הסבר הפילוסופים, שלפיו זרע האיש שבא אחר כך גובר, נדחה משום שהוא דוחק את לשון הפסוק; הוכחות מדינה ומהמדרש שהזכר בא מזרע האשה; הזכר הוא חסד ("זכר חסד"), והנקבה גבורה, כפי שמלמדים שרה ודברי חז"ל עליה.		
2	כל מדה כוללת את חברתה	3-21
הילד נוצר מן הלובר של האב ומן האודם של האם, חסד וגבורה, שהם הפכים כמו מים ואש; הם יכולים להתחבר משום שכל אחת מעשר הספירות כוללת את כולן, כפי שרואים בספירת העומר; חינוך של אב מתוך אהבה הוא גבורה שבחסד, ופינוק של אם הוא חסד שבגבורה.		
3	החיבור והילד	5-41
בחיבור האב נותן מן הגבורה שלו והאם מן החסד שלה, ולכן הם יכולים להתחבר; לכן, כשהזרע של האשה בא תחילה, החסד שלה מוביל והיא יולדת זכר, וכך מתפרש הפסוק בפשוטו; כך גם במונחי הקבלה, שמות מ"ה וב"ן, שכל אחד מהם כולל את האחר; ראו בוהר על תזריע.		

מושגים

חסד וגבורה חסד וגבורה
חסד וריסון, המדות המרחיבות והמגבילות. כאן הזכר הוא חסד והנקבה גבורה, והם הפכים כמו מים ואש.

עשר הספירות כלולות כל אחת מכולן הי"ס כלולים כל אי מהן מכולן

כל אחת מעשר הספירות כוללת את כל העשר, ולכן יש גבורה שבחסד וחסד שבגבורה, כפי שמראים שבעת השבועות בני שבעת הימים של ספירת העומר.

גבורה שבחסד גבורה שבחסד

תקיפות שנובעת מאהבה, כמו אב שמחנך את בנו כדי שיחזור אל ה' ואל תורתו.

חסד שבגבורה חסד שבגבורה

חסד בצורתו, אך לא חסד שהוא באמת טוב, כמו פינוק של אם שאינו מועיל לבנה כלל.

"אשה מזרעת תחילה" אשה מזרעת תחילה

כלל הגמרא הוא שהילד זכר כאשר הזרע של האשה בא תחילה. המאמר מסביר שההשפעה שלה היא מן החסד שבה, וחסד הוא זכר.

שמות מ"ה וב"ן שם מ"ה ושם ב"ן

שתי דרכים למלא את שם הוי', שערכן המספרי 45 ו"52. על פי הקבלה, הזכר נמשך ממ"ה והנקבה מב"ן, וכל אחד כולל את האחר.

קטע 1 • 11

הכלל והפילוסופים

1 אשה כי תזריע^{1,2} וילדה זכר^{3,4} כו'. וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] (בברכות ד"ס ע"א נדה דל"א א')

אשה מזרעת תחלה יולדת זכר⁵ כו'

"אשה כי תזריע וילדה זכר" וגו'. וחכמינו זיכרונם לברכה אמרו (ברכות, דף ס ע"א; נידה, דף לא ע"א): "אם האשה מזריעה תחילה, היא יולדת זכר" וגו'.

המאמר פותח בפסוק הראשון בפרשת תזריע (ויקרא יב, ב) ובדברי הגמרא עליו, המובאים בברכות ס ע"א ובנידה לא ע"א: כשהאשה מזריעה תחילה, הילד הוא זכר. אדמו"ר הזקן מבאר את המילה "תזריע" שבפסוק כפשוטה, והמאמר מבקש להסביר מדוע מזריעה של האשה נולד זכר.

וזה פלאי, והפילוסופים נדחקו⁶ ליישב כי לפי שאשה מזרעת תחלה הרי טפת הזכר באה באחרונה ועילאה גבר. משא"כ אם האיש מזריע תחלה⁷ כו'.

והדבר תמוה, והפילוסופים נדחקו ליישב זאת כך: מאחר שהאשה מזריעה תחילה, טיפת הזכר באה אחרונה, ו"העליון גובר"; ואילו אם האיש מזריע תחילה, וגו'.

הפילוסופים הסבירו את הכלל באופן מכני: אם האשה מזריעה תחילה, זרע האיש בא אחר כך ונמצא "למעלה", והזרע העליון, שבא מאוחר יותר, גובר; לכן הילד דומה לאיש ונולד זכר. אם האיש מזריע תחילה, זרע האשה בא אחרון וגובר, והילדה נקבה.

ואמנם באמת הוא דוחק גדול⁸ בפ"י לשון אשה מזרעת תחלה דמשמע שממנה דוקא בא הזרעת הזכר ולא ע"י שהזכר מזריע לבסוף כו'.

אבל לאמיתו של דבר, זהו דוחק גדול בפירוש המילים "אשה מזריעה תחילה", שמשמעותן היא שזריעת הזכר באה דוקא ממנה, ולא מכך שהזכר מזריע לבסוף וגו'.

אדמו"ר הזקן מקשה שהסבר זה דחוק בלשון. הביטוי "אשה מזריעה תחילה" משמעו שהזכר בא מזרעה שלה, ולא רק שהיא מזריעה ראשונה, כך שהזרע המאוחר יותר של האיש יכריע את התוצאה.

ועוד דארז"ל [דאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ג [סוף פרק ג'] דנדה גבי דינה כתיב בתו.⁹ בתו של יעקב וגבי השבטים כתיב בני לאה

ועוד אמרו חכמינו זיכרונם לברכה בסוף פרק ג של נידה, שעל דינה נאמר "בתו" — בתו של יעקב, ואילו על השבטים נאמר "בני לאה",

ראיה נוספת מובאת מהגמרא בנידה לא ע"א, על הפסוק המונה את הילדים שילדה לאה (בראשית מו, טו). שם הבנים נקראים "בני לאה", על שם אמם, ואילו דינה נקראת "בתו" — בתו של יעקב.

כי אשה מזרעת תחלה כו' אי"כ משמע שמזרע האשה דוקא נולד הזכר וד"ל [ודי למבין]. (וכ"ה במדרש רבה תזריע ס"פ י"ד הזכר מן האשה¹⁰ כו' ע"ש).

משום שהאישה מזריעה תחילה וגו'. אם כן, משמע שהזכר נולד דווקא מזרע האישה; וד"ל. (וכן הוא במדרש רבה, תזריע, סוף פרשה יד: "הזכר מן האישה" וגו'; עיינו שם).

הגמרא מסבירה את הפסוק לפי אותו כלל: הבנים מיוחסים ללאה משום שהאישה מזריעה תחילה, ולכן הזכר בא מזרעה שלה. בסוגריים מובא מדרש רבה על פרשת תזריע (ויקרא רבה יד, ט), שאומר במפורש שהנקבה מן האיש והזכר מן האישה.

והענין כי הזכר¹¹ הוא בחי' חסד כדכתיב זכר חסדו¹² ונקבה היא בחי' גבורה דינא דמלכותא דינא^{13, 14} וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] על שרה¹⁵ אמנו שבשעה שבשרוה המלאכים שעתידה שתלד בן זכר פירסה נדה בחי' גבורות,

והענין הוא שהזכר הוא בחינת חסד, ככתוב "זֶכֶר חֲסִדּוֹ"; והנקבה היא בחינת גבורה: "דינא דמלכותא דינא". וכפי שאמרו חכמינו זכרונם לברכה על שרה אמנו, שכאשר בישרו לה המלאכים שהיא עתידה ללדת בן זכר, פירסה נידה — בחינת גבורות.

כאן מתחיל ההסבר הפנימי: הזכר הוא חסד, המידה של נתינה והתרחבות, כפי שרומז הפסוק "זכר חסדו": "זכר" פירושו גם זכר וגם זיכרון. הנקבה היא גבורה, מידה ומשפט, כפי שרומז הכלל "דינא דמלכותא דינא", המתפרש כאן כקביעה שהמלכות, הבחינה הנשית, היא דין. הגמרא מספרת גם ששרה נעשתה נידה ביום שבו באו המלאכים לבשר לה על בנה, ואדמו"ר הזקן מכנה זאת בחינת גבורות.

וגם אמרז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שאברהם צוה לתת להם סלת והיא נתנה קמח מכאן שאשה עיניה צרה באורחים והיינו לפי שהיא מבחינת גבורות.

וכן אמרו חכמינו זכרונם לברכה שאברהם ציווה לתת להם סולת, והיא נתנה קמח. מכאן שאישה עינה צרה באורחים. וזהו משום שהיא מבחינת גבורות.

הגמרא (בבא מציעא פז ע"א) מבחינה בין "קמח" ל"סולת" שבפסוק, ולומדת שאישה צרה יותר מאיש כלפי אורחים — כלשון הגמרא, "עיניה צרה". לפי דברי אדמו"ר הזקן, אברהם ביקש סולת ושרה נתנה קמח. הוא מסביר זאת בכך ששורשה בגבורות, המידות של גבול וריסון.

קטע 2 • 211-3

כל מדה כוללת את חברתה

2 והנה בולד שניהם מזריעים וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לובן מן האב שממנו עצמות וגידים ומוח כו' אודם מן האם¹⁶ שממנו עור ובשר כו',

והנה, בהיוצרות ילד שניהם תורמים מזרעם, כדברי חז"ל: הלובן מן האב, שממנו באים העצמות, הגידים והמוח וכו'; והאודם מן האם, שממנו באים העור והבשר וכו'.

אדמו"ר הזקן עובר כעת להסביר כיצד ילד נוצר משני הוריו. הגמרא (נדה לא ע"א) מלמדת שהאב מספק את ה"לובן", שממנו באים העצמות, הגידים והמוח, והאם מספקת את ה"אודם", שממנו באים העור והבשר.

ולכאורה יפלא איך מתאחדים ב' השפעות אלו שהרי חו"ג [חסד וגבורה] הם ב' הפכים ומים מכבים אש.

ולכאורה הדבר תמוה: כיצד מתאחדות שתי השפעות אלו, שהרי חסד וגבורה הם שני הפכים, והמים מכבים את האש.

כאן עולה קושי: תרומת האב היא חסד ותרומת האם היא גבורה, והן הפכים. חסד נמשל למים וגבורה לאש, והמים מכבים את האש. השאלה היא כיצד שתי השפעות הפוכות כל כך יכולות להתחבר בילד אחד.

אך העניין כנודע שהי"ס [שהי' ספירות] כלולים כל א' מהן מכולן ויש בחסד חסד שבחסד וגבורה שבחסד ות"ת [ותפארת] שבחסד כו'

אך העניין הוא, כידוע, שכל אחת מעשר הספירות כלולה מכולן: בחסד יש חסד שבחסד, גבורה שבחסד ותפארת שבחסד וכו';

התשובה מבוססת על עיקרון ידוע: כל אחת מעשר הספירות כוללת בתוכה את כולן. לכן חסד אינו רק חסד; יש בו חסד שבחסד, גבורה שבחסד, תפארת שבחסד וכן הלאה.

וכן בגבורה יש חסד שבגבורה גבורה שבגבורה כו' וכמ"ש בענין ספירת העומר שהם ז' מדות וכל א' כלול מז'.

וכך גם בגבורה יש חסד שבגבורה, גבורה שבגבורה וכו'. וכפי שמוסבר בענין ספירת העומר, יש שבע מדות, וכל אחת מהן כלולה משבע.

גם גבורה כוללת חסד שבגבורה וגבורה שבגבורה. דוגמה מוכרת לכך היא ספירת העומר: שבע מדות, שכל אחת מהן כוללת את כל שבע המדות, מרכיבות את ארבעים ותשעת ימי הספירה.

3 ועד"מ האב מכה בנו ומייסרו בשבט אנשים¹⁷ הרי הוא מחמת אהבה בשביל שישב לה' ובתורתו יתגה¹⁸ ואעפ"כ [ואף על פי כן] ההכאות הם יסורים ממש וה"ז [והרי זה] גבורה שבחסד ועד"ז נאמר את אשר יאהב¹⁹ ה' יוכיח.

לדוגמה: אב מכה את בנו ומייסר אותו "בשבט אנשים". הוא עושה זאת מתוך אהבה, כדי שבנו ישוב אל ה' וייתגה בתורתו; ואף על פי כן, המכות הן יסורים ממש. זוהי גבורה שבחסד. ועל דרך זו נאמר: "את אשר יאהב ה' יוכיח".

דוגמה לגבורה שבחסד: אב המכה את בנו ומחנך אותו עושה זאת מתוך אהבה, כדי שהבן ישוב אל ה' וילמד את תורתו, ובכל זאת המכות מכאיבות באמת. המניע הוא חסד, ואילו המעשה הוא גבורה; וכך גם אצל ה': "את אשר יאהב ה' יוכיח".

ולהיפך חסד שבגבורה היינו האם שמשפעת לבנה כל טוב ומניקתו הרבה כו' ואין זה טובתו כלל.

ולהפך, חסד שבגבורה הוא האם, המשפיעה לבנה כל טוב ומניקה אותו הרבה וכו', ואין זה לטובתו כלל.

ההפך, חסד שבגבורה, הוא האם, שמידתה גבורה, ובכל זאת היא מרעיפה על בנה כל טוב ומניקה אותו הרבה. זהו מעשה חסד, אך אין הוא לטובתו כלל.

קטע 3 • 41-5

החיבור והילד

4 והנה ביחוד וזיווג האב משפיע מבחי' הגבורה שבו והאם שהיא מגבורה משפעת מבחי' החסד שבה והנה, בחיבור ובזיווג, האב משפיע מבחינת הגבורה שבו, והאם, שהיא מבחינת גבורה, משפיעה מבחינת החסד שבה;

כך מוסבר כיצד יכולים הטבעים המנוגדים של ההורים להשתלב. בחיבור ביניהם, האב, שמידתו חסד, נותן מן הגבורה שבו, והאם, שמידתה גבורה, נותנת מן החסד שבה.

ולכן יכולים להתחבר יחד אבל אילו היה האב משפיע מחסד שבחסד והנקבה מגבורה שבגבורה באמת לא היו מתחברים כלל.

ולכן הם יכולים להתחבר יחד. אבל אילו היה האב משפיע מחסד שבחסד, והנקבה מגבורה שבגבורה, הם באמת לא היו מתחברים כלל.

מכיוון שכל אחד נותן מן הבחינה המתאימה לטבעו של האחר, הם יכולים להתחבר. חסד טהור — חסד שבחסד — וגבורה טהורה — גבורה שבגבורה — לא היו מוצאים דבר משותף, ולא היו יכולים להתחבר כלל.

5 ומעתה יובן ג"כ ענין הנ"ל דאשה מזרעת תחלה יולדת זכר כו' שהרי השפעתה הוא מבחי' חסד דוקא מעתה יובן גם העניין שהוזכר לעיל, ש"אם האישה פולטת זרע תחילה, היא יולדת זכר" וכו': שכן ההשפעה שלה היא דווקא מבחינת חסד,

כך מתיישב הכלל שבגמרא. כפי שהתבאר בפסקה 4, ההשפעה של האם באה מן החסד שבה, ולכן כאשר זרעה בא תחילה, ההשפעה המובילה היא חסד.

לכן יולדת זכר שהוא מחסד משא"כ איש מזריע תחלה הרי השפעתו מבחי' גבורה לכן יולדת נקבה. ולכן היא יולדת זכר, שהוא מחסד. לעומת זאת, כאשר האיש פולט זרע תחילה, ההשפעה שלו היא מבחינת גבורה, ולכן היא יולדת נקבה.

חסד הוא הזכר, ולכן היא יולדת זכר. כאשר זרעו של האיש בא תחילה, ההשפעה המובילה היא שלו, והיא באה מן הגבורה שבו; גבורה היא הנקבה, ולכן היא יולדת נקבה.

וא"כ יהי' [יהיה] לשון הפסוק ניחא כפשוטו שאשה כי תזריע תלד²⁰ היא עיי' ממש זכר ולא כפי הפלסופים מחמת שזרע הזכר בא לבסוף כו' שאין זה במשמע לשון הפסוק כלל.

אם כן, לשון הפסוק מתיישבת כפשוטה: "כאשר אישה תזריע", הרי היא עצמה, באמצעות זאת ממש, תלד זכר; ולא כפי שפירשו הפילוסופים, משום שזרע הזכר בא לבסוף וכו' — דבר שאינו משתמע כלל מלשון הפסוק.

כעת אפשר לקרוא את הפסוק כפשוטו: "כאשר אישה תזריע", הרי באמצעות זריעתה שלה היא יולדת זכר. פירוש הפילוסופים, שלפיו הזרע המאוחר יותר של האיש הוא הקובע, אינו עולה מלשון הפסוק.

ועי' קבלה הזכר הוא נמשך משם מ"ה [שם מ"ה] והנקבה משם ב"ן [שם ב"ן] (וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] סד"ה קול דודי בענין האבות והאמהות)

על פי הקבלה, הזכר נמשך משם מ"ה, והנקבה משם ב"ן (כפי שנכתב לעיל, בסוף המאמר המתחיל "קול דודי", בענין האבות והאמהות).

אותו רעיון מנוסח כאן במונחי הקבלה. השמות מ"ה (45) וב"ן (52) הם שתי דרכי מילוי של אותיות שם הוי', והם נקראים על שם ערכם המספרי. הזכר נמשך ממ"ה, והנקבה מב"ן. ההערה שבסוגריים מפנה לסוף המאמר המתחיל "קול דודי", שבו נדון העניין בקשר לאבות ולאמהות.

והנה מ"ה [שם מ"ה] כלול ג"כ מב"ן [משם ב"ן] וגם שם ב"ן [שם ב"ן] כלול ממ"ה [משם מ"ה] והשפעת הדכר הוא בחי' ב"ן [שם ב"ן] דמ"ה [דשם מ"ה] ולפי שהשפעה זו הוא בחי' שם ב"ן [שם ב"ן] לכן יולדת נקבה.

והנה, מ"ה כלול גם מב"ן, וגם שם ב"ן כלול ממ"ה. ההשפעה של הזכר היא מבחינת ב"ן שבמ"ה, ומכיוון שהשפעה זו היא מבחינת שם ב"ן, לכן היא יולדת נקבה.

כמו בחסד ובגבורה, כל אחד מן השמות כולל גם את האחר. ההשפעה של האיש היא "ב"ן שבמ"ה" — הב"ן הכלול במ"ה שלו. מכיוון שהיא מבחינת שם ב"ן, שהוא בחינת הנקבה, היא מביאה ללידת נקבה, בדומה להשפעה שלו מבחינת גבורה.

ואמנם אשה שהיא שם ב"ן [שם ב"ן] מזרעת ומשפעת בחי' מ"ה [שם מ"ה] הכלול בב"ן [בשם ב"ן] ולפי שהוא בחי' מ"ה [שם מ"ה]

אולם האשה, שהיא שם ב"ן, פולטת זרע ומשפיעה את בחינת מ"ה הכלולה בב"ן; ומכיוון שזו בחינת מ"ה,

האשה, שהיא עצמה שם ב"ן, משפיעה את המ"ה הכלול בב"ן שבה, כשם שהיא משפיעה מן החסד הכלול בגבורה שבה.

לכן יולדת זכר (ועי' מענין אשה כי תזריע^{21.22.23} בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' תזריע מ"ב ב' מ"ג ב' מ"ה ב'): ²⁴

לכן היא יולדת זכר. (ועי'נו בענין "כאשר אישה תזריע" בזהר, חלק ג, פרשת תזריע, מב ע"ב, מג ע"ב, מה ע"ב.)

מכיוון שההשפעה שלה היא מבחינת שם מ"ה, בחינת הזכר, היא מביאה ללידת זכר. ההערה שבסוגריים מפנה את הקורא לדיון בפסוק בזהר על פרשת תזריע (חלק ג, מב ע"ב, מג ע"ב, מה ע"ב).

שאלות לשיחה

1. מדוע אדמו"ר הזקן דוחה את הסבר הפילוסופים, ומה בפסוק ובגמרא מראה שהזכר בא מזרעה של האשה עצמה?
2. כיצד יכולים חסד וגבורה, שהם הפכים כמו מים ואש, להתחבר בילד אחד?
3. מה הופך את החינוך של האב ל"גבורה שבחסד" ואת הפינוק של האם ל"חסד שבגבורה"?
4. מדוע חסד טהור וגבורה טהורה אינם יכולים להתחבר, ומה נותן כל אחד מבני הזוג שמאפשר את החיבור ביניהם?
5. כיצד ההסבר הקבלי באמצעות שמות מ"ה וב"ן מקביל להסבר הראשון באמצעות חסד וגבורה?

הערות

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

6 והפלוסופים נדחקו

על המילים "הפלוסופים נדחקו", ההערה מפנה תחילה להערת הרבי על יט ע"א, במקום מוקדם יותר בהערות ובמראי המקומות.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר לעיל בהערות וציונים יט, א. באוה"ת פ' תזריע: א) שיש עוד פי' ע"ד חכ' הטבע (מעין פילסופים) — הובא בכח"י כאן — וגם הוא מבואר ע"פ דא"ח. ב) ביאור מרז"ל (נדה עא, ג. תקו"ז תכ"א) דאשה מזרעת תחלה — הוא ע"י שמשחה עצמו כו', עבודתו (עד שמקבל שכר ע"ז) ונאמר ע"ז לעשות בניו זכרים. — ולכאורה זהו ענין חדש (שנולד זכר — בתור שכו'). — לקו"ש ח"יב ע"ז 70 ע"ש בארוכה. ובד"ה אשה כי תזריע — תשכ"ה (נדפס בסה"מ מלוקט-ג ע"ז צא ואילך). ובמאמרי אדה"א דרושי תהונה כרך-א ע"ז רכא נתבאר בארוכה.

רבי יצחק אמר בשם רבי אמי: אם האשה מזריעה תחילה, היא יולדת זכר; ואם האיש מזריע תחילה, היא יולדת נקבה, כפי שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר". וזה הכלל שעליו נסוב המאמר כולו.

Niddah 31a:24 נדה ל"א א:כ"ד

תנו רבנן: בראשונה היו אומרים — אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזריע תחלה יולדת נקבה, ולא פירשו חכמים את הדבר, עד שבא רבי זדוק ופירשו: "אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו" — תלה הנזכרים בנקבות ונקבות בנזכרים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

8 אשה מזרעת תחלה . . ועילאה גבר . . הוא דוחק גדול

ההערה מצטטת מלקוטי שיחות: גם להסבר הפלוסופים יש מקום, שכן גדולי ישראל הביאו אותו (כפי שמוסבר בהרחבה בדרך 12, עמ' 70 ואילך). אולם בפרשת תזריע, המדישה את מעלת עבודתו של האדם עצמו, את ההתעוררות מלמטה, מורגש שהולדת "זכר" אינה באה מצד האיש, הקב"ה ("העליון גובר"), אלא מצד האשה, כנסת ישראל.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"י ע"ז 155 הערה 59 — "אף שפשוט שגם פירוש זה יש לו מקום מכיון שהובא ע"י גדולי ישראל כמשנ"ת בארוכה — לקו"ש ח"יב ע"ז 70 ואילך]. — כי בפ' תזריע, שבה מודגשת מעלת העבודה (אתעדל"ת), נרגש שהענין ד"יולדת זכר" הוא (לא מצד האיש — הקב"ה (עילאה גבר) — כ"א) מצד האשה, כנס"י".

9 גבי דינה כתיב בתו

"אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו". הבנים נקראים על שם לאה, ואילו דינה נקראת בתו של יעקב.

Genesis 46:15 בראשית מ"ו:ט"ו

אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו כל־נפש בְּנֵי וּבָנוֹתֶיּוֹ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ:

These are the sons of Leah, whom she bore unto Jacob in Paddan-aram, with his daughter Dinah; all the souls of his sons and his daughters were thirty and three.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מו, טו.

1 אשה כי תזריע

ההערה מפנה לארבעה מקומות באור התורה לצמח צדק על תזריע, שבהם נדון הפסוק בהרחבה.

הערת קה"ת

ראה גם אור התורה תזריע ע' סט. ע' תצא. ע' תצו. ע' תתט.

2 אשה כי תזריע

במאמר המאוחר יותר הפותח "שוש תשיש", בעמ' 20, אותו כלל מוסבר במונחים של עבודת ה': כאשר כנסת ישראל, ה"אשה", מעוררת את עצמה תחילה מלמטה, נולד "זכר" — האהבה רבה; כאשר ההתעוררות מלמעלה, ה"איש", באה תחילה, נולדת רק "נקבה" — האהבה המועטת.

הערת קה"ת

תזריע כ, ב.

3

רבי יצחק אמר בשם רבי אמי: אם האשה מזריעה תחילה, היא יולדת זכר; ואם האיש מזריע תחילה, היא יולדת נקבה, כפי שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר". וזה הכלל שעליו נסוב המאמר כולו.

Niddah 31a:23 נדה ל"א א:כ"ג

אמר רבי יצחק, אמר רבי אמי: אשה מזרעת תחילה — יולדת זכר, איש מזריע תחילה — יולדת נקבה, שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

4

"דבר אל בני ישראל לאמור: אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים". וזה הפסוק הפותח את פרשת תזריע, והמאמר מפרש אותו כפשוטו: הזכר נולד מכוח ההזרעה של האשה עצמה.

Leviticus 12:2 ויקרא י"ב:ב'

דבר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָּה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּי־מִי נִדַּת דּוֹתָהּ תִּטְמָא:

Speak unto the children of Israel, saying: If a woman be delivered, and bear a man-child, then she shall be unclean seven days; as in the days of the impurity of her sickness .shall she be unclean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5

רב יצחק בן רב אמי מלמד: אם האיש מזריע תחילה, היא יולדת נקבה; ואם האשה מזריעה תחילה, היא יולדת זכר, כפי שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר". הגמרא מביאה זאת במסגרת השאלה אם תפילה עדיין יכולה להשפיע על מינו של הולד.

Berakhot 60a:14 ברכות ס' א:י"ד

ומי מהני רחמי? והאמר רב יצחק בריה דרב אמי: איש מזריע תחלה — יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה — יולדת זכר. שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר"! הקא במאי עסקינן — כגון שהזריעו שניהם בבת אחת.

But is it of any avail to pray [during the first forty days that it should be a male child]? For lo, R. Isaac b. R. Ammi has said : If it is the man who first emits seed his wife bears a daughter ; but if the woman first emits seed she gives birth to a son ; as it is said, "If a woman emits seed and bare a male child" (Lev. xii. 2)! With what are we here dealing ? For instance, if ... they both emit seed

10 הזכר מן האשה

המדרש מלמד שהנקבה היא תמיד מן האיש והזכר מן האשה. הוא מוכיח את הדבר האחרון מפסוקים הקושרים בנים לאמותיהם, ומסיים: "כמו שכתוב: 'אשה כי תזריע וילדה זכר'; להוכיח שהנקבה מן האיש הוא מביא, בין השאר, את הפסוק 'וזה דברך'". ההערה שבסוגריים מביאה זאת כסיוע נוסף לפירוש הפשוט.

Vayikra Rabbah 14:9 ויקרא רבה י"ד:ט'

11 והענין כי הזכר

ההערה מציינת שקטע הפותח במילים אלה מצוטט בפלח הרימון על פרשת שמיי.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא בספר פלח הרמון לפי שמיי [מוכן לדפוס].

12 זכר חסדו

"זכר חסדו ואמנותו לבית ישראל". מאחר ש"זכר" משמעו גם "נוכח" וגם "זכר", אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק כמקשר את הזכר עם חסד.

Psalms 98:3 תהילים צ"ח:ג'

זכר חסדו ואמנותו לבית ישראל ראו כל־אפסי־ארץ את ישועת אל־קינו:

He hath remembered His mercy and His faithfulness toward the house of Israel; All the ends of the earth have seen the salvation of our G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צח, ג. נתבאר בשרש מצות התפילה פרק מ"פ שנגמשה מלמעלה גילוי חסד עליון שיהי אהבה גדולה בנשיי שבגופים לה' ית' שבחי אהבה עליונה זו נק' לשון זכר". וכ"ה במאמרי דרושי חתונה שם ע' שזו "שגולה" בחי' אהבה בכל נשיי ע"י בחי' המשכת אתעללע שנגמשה אחר אתעדל"ת אשר הוא נק' בשם זכר".

13 דינא דמלכותא דינא

גם כאן מובא הכלל של שמואל, "דינא דמלכותא דינא", בדיון על גובי המכס. המאמר משתמש במילותיו כדי להראות שהבחנה הנשית, מלכות, היא דין.

Gittin 10a גיטין י"א

Bava Kamma 113a:14-16 בבא קמא קי"ג א:י"ד-ט"ז

ומוכסין. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא! אמר רבי חנינא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה. דבי רבי ינאי אמרי: במוכס העומד מאליו. איכא דמתני לה אהא: לא ילבש אדם כלאים אפילו על גבי עשרה בגדים, להקריח בו את המכס. מתניתין דלא קרבי עקיבא. דתנאי: אסור להקריח את המכס. רבי שמעון אמר משום רבי עקיבא: מותר להקריח את המכס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

גיטין י', א. ב"ק קיג, א.

14 דינא דמלכותא דינא

כללו של שמואל, "דינא דמלכותא דינא": חוק המדינה מחייב. אדמו"ר הזקן רואה במילים רמז לכך שהנקבה, מלכות, היא דין — דרגת גבורה.

Gittin 10b:12-14 גיטין י"ב:י"ב-י"ד

אלא מתנה, במאי קא קני - לאו בהאי שטרא? והאי שטרא חספא בעלמא הוא! אמר שמואל: דינא דמלכותא - דינא. ואיבעית אימא, תני

"חזן מקגיטי נשים". רבי שמעון אומר: אף אלו, כשירין וכו': והא לאו בני כריתות ניהו?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

15 על שרה שבשעה שבשרה

הגמרא מסבירה מדוע אברהם לא הגיש למלאכים לחם: הוא אכל אפילו אוכל רגיל בטהרה, ובאותו יום נעשתה שרה אמנו נידה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כסימן לכך שהאישה היא בחינת גבורות.

Bava Metzria 87a:13 בבא מציעא פ"ז א:י"ג

מה עשה אברהם אבינו - הלה וזימן כל גדולי הדור, ושרה אמנו זימנה את נשותיהם. וכל אחת ואחת הביאה בנה עמה, ומניקתה לא הביאה, ונעשה גם בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות, והניקה את כולן. וצדיקי היו מרגנים ואומרים: "אם שרה הבת תשעים שנה תלד, אברהם בן מאה שנה יוליד"? מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם, פתחו כולם ואמרו: "אברהם הוליד את יצחק".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"מ פז, א.

פסקה 2

16 לובן מן האב . . אודם מן האם

"שלושה שותפים יש באדם: הקדוש ברוך הוא, אביו ואמו. אביו מזריע את הלובן, שממנו נעשים העצמות, הגידים, הציפורניים, המוח שבראשו והלובן שבעין; אמו מזריעה את האודם, שממנו נעשים העור, הבשר, השיער והשחור שבעין." אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות ששני ההורים תורמים לילד.

Niddah 31a:9 נדה ל"א א:ט'

תנו רבנן: שלשה שותפין יש באדם — הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו. אביו מזריע הלובן, שממנו עצמות, וגידים, וציפורנים, ומוח שבראשו, ולובן שבעין. אמו מזרעת אודם, שממנו עור, ובשר, ושיערות, ושיחור שבעין. והקדוש ברוך הוא נותן בו רוח, ונשמה, וקלסתר פנים, וראיית העין, ושמיעת האזן, ודבור פה, והלוח רגלים, וכינה, והשכל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה לא, א.

פסקה 3

17 בשבת אנשים

"אני אהיה לו לאב, והוא יהיה לי לבן; כשיסטה מן הדרך, איסר אותו בשבת של בני אדם." הביטוי מתאר אב המייסר את בנו, והאדמו"ר הזקן משתמש בו כדוגמה.

II Samuel 7:14 שמואל ב ז:י"ד

אני אהיה־לו לאב והוא יהיה־לי לבן אשר בהעוֹתוֹ והכחתיֹו בשָׁבֶט אֲנָשִׁים וּבִנְגָעִי בְנֵי אָדָם:

I will be to him for a father, and he shall be to Me for a son; if he commit iniquity, I will chasten him with the rod of men, and with the stripes of the children of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 ובתורתו יהגה

"כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה." מטרת המשמעת שמטיל האב היא שבנו יחזור לכך.

Psalms 1:2 תהילים א:ב

כִּי אִם־בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וָלַיְלָה:

But his delight is in the law of the L-RD; and in His law doth he meditate day and night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים א, ב.

19 את אשר יאהב ה' יוכיח

"כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בן ירצה." הפסוק עצמו משווה את תוכחת ה' לתוכחת אב — זהו הדגם לגבורה שבתוך חסד.

Proverbs 3:12 משלי ג:יב

כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֶאֱהָב הַיְיָ יוֹכִיחַ וְכָאֵב אֶת־בְּנוֹ יִרְצֶה:

For whom the L-RD loveth He correcteth, Even as a father the son in whom he delighteth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יב.

פסוקה 5

20 אשה כי תזריע תלד

"כאשר אישה פולטת זרע ויולדת זכר." בקריאה פשוטה, הפסוק אומר שהזכר נולד בעקבות זריעתה של האישה עצמה.

Leviticus 12:2 ויקרא י"ב:ב

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דּוֹתָהּ תִּטְמָא:

Speak unto the children of Israel, saying: If a woman be delivered, and bear a man-child, then she shall be unclean seven days; as in the days of the impurity of her sickness shall she be unclean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 מענין אשה כי תזריע

הוזהר על תזריע פותח את הפסוק בדרשה: "אישה הפולטת זרע תחילה יולדת זכר", ושואל כיצד הדבר מתיישב עם כך שהקדוש ברוך הוא גוזר אם הטיפה תהיה זכר או נקבה.

Zohar, Tazria 1:2-3:11 ספר הוזהר, תזריע א:ב-ג:י"א

22 מענין אשה כי תזריע

רבי אלעזר מסביר את המילים "ויולדת זכר": הזכר והנקבה כלולים יחד מצד ימין, ואילו נקבה נולדת כשהם כלולים מצד שמאל, הגובר לאחר מכן על צד ימין.

Zohar, Tazria 5:21-7:29 ספר הוזהר, תזריע ה:כ"א-ז:כ"ט

23 מענין אשה כי תזריע

כאשר כנסת ישראל מעוררת תחילה את הרצון, הכול מתמלא מצד ימין; וכאשר הקדוש ברוך הוא מעורר תחילה, הכול נמצא בצד הנקבי, בצד שמאל. "באופן זה נכתב: 'כאשר אישה פולטת זרע ויולדת זכר'."

Zohar, Tazria 14:60-17:70 ספר הוזהר, תזריע י"ד:ס"י-י"ז:ע

Observe this. When the Holy One, blessed be He, is in the company of the Community of Israel, if she first makes approaches to him and draws him towards her in the strength of her love and desire, then she is replenished from the side of the right and multitudes from the side of the right are found in all worlds. But if the Holy One, blessed be He, is the first to make advances and she only rouses herself afterwards, then all is on the side of the female

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

24 בזה"פ תזריע מ"ב ב' מ"ג ב' מ"ה ב'

במאמר "שלח" מיישם אדמו"ר הזקן את הכלל "אישה שפולטת זרע תחילה יולדת זכר" על העלאת חמש הגבורות של הנקבה, "בהעלותך את הנרות", שבאמצעותה ישראל נעשים "הזכרים", כמו שלהבת תחתונה המדליקה את זו שמעליה. גם שם הוא מפנה לזוהר על תזריע (מב ע"ב) ולפירוש הרמ"ז עליו.

הערת קה"ת

ראה לקמן פי' שלח מו, א. אוה"ת ויקרא-ג ע' תתיג.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC- BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/1/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק